

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра історії, археології, інформаційної та архівної справи

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва курсу	Теорія масової комунікації та інформації
Викладач	Орлик Світлана Владиславівна, доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи
Контактний тел.	095 423 95 99
E-mail:	svitlana.orlik@gmail.com
Обсяг та ознаки дисципліни	Вибіркова дисципліна, змістових модулів – 2 Форма контролю – залік Загальна кількість кредитів – 4, годин – 120 Формат: очний (offline / face to face) / дистанційний (online) Мова викладання – українська
Консультації	Консультації проврядяться відповідно до Графіку, розміщеному в інформаційному ресурсі moodle.kntu.kr.ua; у режим в відеоконференції Zoom, через електронну пошту, Viber за домовленістю.
Пререквізити	PR-технології та реклама в інформаційній сфері, Інформаційні ресурси, Інтернет-технології та ресурси.

1. Мета і завдання дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Теорія масової комунікації та інформації» є формування теоретичних знань про масову комунікацію, її специфіку, функції, моделі та основні напрями, структуру масовокомунікаційного процесу та про інформацію, специфіку масової інформації, сутність, стратегії і методи протидії масовокомунікаційному впливу.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни є: засвоїти основний масив теоретичного матеріалу курсу; застосовувати критичний підхід для аналізу складних суспільних процесів у сфері масової комунікації; опанувати навички наукового пізнання масовокомунікаційних та масовоінформаційних процесів; виробити в студентів навички самостійних оцінок і власних суджень щодо розглянутих проблем.

2. Результати навчання

У результаті вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти повинні **знати:**

- термінологію з теорії масової комунікації та інформації;
- особливості масової комунікації та масової інформації цифрової епохи;

— сутність, специфіку, стратегії масовоінформаційних впливів та методи протидії їм.

уміти:

- чітко і логічно відтворювати базові знання курсу;
- брати участь у дискусіях з питань специфіки масової комунікації сучасності, формулювати та відстоювати власну позицію з обговорюваних проблем;
- володіти категоріально-понятійним апаратом;
- вести пошукову роботу, а також здійснювати наукові дослідження за тематикою масової комунікації та масової інформації;

набути соціальних навичок (soft skills):

- здійснювати професійну комунікацію, ефективно пояснювати і презентувати матеріал;
- взаємодіяти в соціокультурному середовищі.

3. Політика курсу та академічна доброчесність

Очікується, що здобувачі вищої освіти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлювати наслідки її порушення.

При організації освітнього процесу в Центральноукраїнському національному технічному університеті здобувачі вищої освіти, викладачі та адміністрація діють відповідно до: Положення про організацію освітнього процесу в ЦНТУ; Положення про організацію вивчення вибіркового навчальних дисциплін та формування індивідуального навчального плану здобувача вищої освіти; Кодексу академічної доброчесності ЦНТУ.

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теорія масової комунікації

Тема 1. Соціально-комунікаційне знання. Масові комунікації: основні історичні періоди.

Тема 2. Маси: теоретичні аспекти.

Тема 3. Моделі масової комунікації.

Тема 4. Масові комунікації у вимірах громадського життя, політики, освіти, культури, мистецтва.

Тема 5. Впливи, ефективність та ефекти у масових комунікаціях.

Змістовий модуль 2. Теорія інформації

Тема 6. Теоретичні основи інформації. Інформаційна революція.

Тема 7. Масова інформація.

Тема 8. Масовоінформаційні впливи цифрової епохи.

5. Система оцінювання та вимоги

Види контролю: поточний, підсумковий.

Методи контролю: спостереження за навчальною діяльністю здобувачів, усне опитування, письмовий контроль.

Рейтинг студента із засвоєння дисципліни визначається за 100 бальною системою, у тому числі: перший рубіжний контроль – 50 балів, другий рубіжний контроль – 50 балів.

Семестровий залік полягає в оцінці рівня засвоєння здобувачем вищої освіти навчального матеріалу на лекційних, практичних, семінарських або лабораторних заняттях і виконання індивідуальних завдань за стобальною та дворівневою («зараховано», «не зараховано») та шкалою ЄКТС результатів навчання.

6. Рекомендована література

Основна

1. Іванов В. Основні теорії масової комунікації і журналістики: навч. посібник / за наук. редакц. В. В. Різуна К.: Центр Вільної Преси, 2010. 258 с. URL: <https://www.aup.com.ua/uploads/TMbook.pdf>
2. Квіт С. Масові комунікації: підруч. К.: Києво-Могилянська академія, 2008. 206 с.
3. Косюк О. М. Теорія масової комунікації: навч. посіб. Луцьк: ВНУ ім. Лесі Українки, 2012. 384 с.
4. Мак-Квейл Д. Теорія масової комунікації / пер. з англ. Львів: Літопис, 2010. 538 с.
5. Партико З. В. Теорія масової інформації та комунікації: навч. посібник. Л.: Афіша, 2008. 290 с. URL: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=book.index&book=160>
6. Різун В. В. Теорія масової комунікації: підруч. К.: Просвіта, 2008. 260 с. URL: http://journalib.univ.kiev.ua/Teoriya_mas_com.pdf
7. Теорія масової комунікації: курс лекцій / [Різун В.В., Холод О.М.]. К.: КиМУ, 2010. 150с.
8. Терещук В. І. Масові комунікації: навч. посіб. для студентів ВНЗ; Ун-т економіки та права "КРОК". Київ: Ун-т екон.та права "КРОК",2017. 200 с.
9. Юферева О.В. Конспект лекцій до курсу «Теорія масової інформації». Запоріжжя: ЗНТУ, 2015. 76 с.

Додаткова

1. Абисова М. А. Видовище як форма масової комунікації в умовах комунікаційного плюралізму. *Вісник Національного авіаційного університету. Філософія. Культурологія*. 2011. № 2. С. 109-112. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnau_f_2011_2_26
2. Агафонова Г. С., Карчевська О. В. Новітні можливості масової комунікації як чинник трансформації світового політичного процесу. *Гілея: науковий вісник*. 2018. Вип. 132. С. 312-316. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2018_132_84
3. Андреев Д. Засоби масової інформації як механізм інтелектуальної комунікації в процесі розвитку інформаційного суспільства. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2015. № 5. С. 53–58. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Triv_2015_5_8
4. Андреев Д. В. Проблема дуалізму засобів масової інформації в забезпеченні масових комунікацій. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2015. Вип. 15(1). С. 4-7. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2015_15\(1\)_3](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2015_15(1)_3)
5. Артамонова І. М. Роль, параметри й функції масової аудиторії в нових комунікаційних моделях. *Держава та регіони. Соціальні комунікації*. 2013. № 2. С. 4-9. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/drsk_2013_2_3
6. Башманівський В., Башманівська Л. Особливості комунікації реципієнта та засобів масової інформації у глобалізованому світі. *Вісник Книжкової палати*. 2018. № 10. С. 20-23. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkr_2018_10_5
7. Белецька А. В. Індивідуальні та масові емоції у соціальних комунікаціях. *Наукові записки Інституту журналістики*. 2016. Т. 4. С. 8-14. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizh_2016_4_4
8. Вінчук І. М. Особливості впливу глобальних систем масової комунікації на особистість. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2012. № 1. С. 50-53. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2012_1_11
9. Водорезова С. Р. Поняття та властивості інформації як основи інформаційного суспільства у господарсько-правовому контексті. *Адаптація до права ЄС регулювання економіки України в сучасних умовах: зб. наук. пр.* Харків, 2015. С. 107-112.
10. Волова Л. О. Дисфункції в сучасній системі масових комунікацій. *Культурологічний вісник*. 2005. Вип. 15. С. 88-96. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Kultv_2005_15_16
11. Воронянський О. В. Масова соціальна комунікація як процес реалізації влади над суспільством. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Філософія. Соціологія*.

- Політологія*. 2013. Т. 21. вип. 23(2). С. 63-68. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdufsp_2013_21_23\(2\)_14](http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdufsp_2013_21_23(2)_14)
12. Горпинич О.В., Архипова А.О. Соціологія масових комунікацій та медіапланування: навчальний посібник. Київ: Держ. ун-т телекомунікацій, 2018. 255 с. URL: https://duikt.edu.ua/uploads/1_1633_68263693.pdf
13. Демченко М. Соціальний простір ідеологічної функції масової комунікації в умовах інформаційного суспільства. *Образ*. 2016. Вип. 1. С. 78-85. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/obraz_2016_1_11
14. Дзьобань О. П. Засоби масової комунікації в культурі суспільства постмодерну. *Інформація і право*. 2011. № 3. С. 93-101. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Infpr_2011_3_15
15. Дубов Д. Засоби масової інформації як якісно нові суб'єкти політичних комунікацій. *Політичний менеджмент*. 2007. № 1. С. 57-65. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ПоМе_2007_1_8
16. Макеєва О. М. Засоби масової інформації як суб'єкти правової комунікації. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2019. № 1. С. 30-36. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npnau_2019_1_6
17. Качинська К. А. Засоби Інтернет-комунікацій як важливий інструмент масової маніпуляції свідомістю. *Інформація і право*. 2016. № 4. С. 71-84. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Infpr_2016_4_10
18. Аляев Г. Теорія інформації на тлі історії філософії. *Науковий вісник Чернівецького університету. Філософія*. 2015. Вип. 754-755. С. 3-8. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvchu_fil_2015_754-755_3
19. Банах С.В. Поняття та особливості інформації як теоретичної категорії. *Актуальні проблеми правознавства*. 2019. Вип. 4. С. 226-231. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprpr_2019_4_41
20. Білоусов О. С. Розвиток концепцій інформаційного суспільства: від формування теорії постіндустріалізму до сучасності. *Актуальні проблеми політики*. 2013. Вип. 49. С. 60-68. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/appol_2013_49_7
21. Гордієнко С. Г. Теоретико-прикладні засади оцінки інформації в умовах сучасності. *Часопис Академії адвокатури України*. 2015. Т. 8, № 3. С. 24-33. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chaau_2015_8_3_5
22. Городенко Л., Цимбаленко Є. Українські теоретики масової комунікації: огляд основних праць. *Актуальні питання масової комунікації*. 2023. № 34. С. 18-41. <https://doi.org/10.17721/SIMC.2023.34.18-41>
23. Гуськова Л. В., Махачашвілі Р. К. Категорія слова в сучасних теоріях інформації. *Закарпатські філологічні студії*. 2018. Вип. 3(2). С. 68-72. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/trphst_2018_3\(2\)_16](http://nbuv.gov.ua/UJRN/trphst_2018_3(2)_16)
24. Демуцька А. Масові емоції в соціальних комунікаціях як результат масовоінформаційного впливу. *Scientific notes of the institute of journalism*. 2021. Т. 1. С. 30-40. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizh_2021_1_4
25. Денисюк Ж. З. Візуальна комунікація як феномен масової культури. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2022. № 2. С. 9-14. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdakkkm_2022_2_4
26. Забара І. М. Інформація: доктринальні підходи в науці. *Інформація і право*. 2014. № 1(10). С. 35-41.
27. Зайцев О. В. Модель комплексування інформації, отриманої від різних джерел на основі теорії свідчень Демпстера-Шейфера. *Системи управління, навігації та зв'язку*. 2015. Вип. 1. С. 100-102. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/suntz_2015_1_28
28. Закірова С. Технологічний детермінізм засобів масової комунікації у часі і просторі (за теоретичною концепцією Харольда Інніса). *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2017. Вип. 48. С. 615-629. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2017_48_47
29. Зернецька О. В. Глобальний розвиток систем масової комунікації і міжнародні відносини. К.: Освіта, 1999. 352 с.

30. Зражевська Н. І. Масова комунікація і культура: лекції. Черкаси: Брама-Україна, 2006. 171 с.
31. Іванов В. Ф. Визначення масової комунікації. *Актуальні питання масової комунікації*. 2008. Вип. 9. С. 39-50. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmk_2008_9_10
32. Іщук Н. М. Немасові явища в масовій комунікації інформаційного інтернет-простору. *Наукові записки Інституту журналістики*. 2013. Т. 50. С. 154-158. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizh_2013_50_31
33. Кіслов Д. Масова комунікація як система соціальної взаємодії. *Актуальні проблеми державного управління*. 2014. Вип. 2. С. 29-32. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdyo_2014_2_8
34. Кобижча Н. І., Іващенко О. Л., Подгасцька В. В. Кодування інформації: різновиди штучних знакових систем. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2022. № 3. С. 63-70. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2022_3_10
35. Коваленко І. І. Громадянська культура та засоби масової комунікації в інформаційному суспільстві. *Вісник Національного університету "Юридична академія України імені Ярослава Мудрого"*. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. 2014. № 3. С. 90-101. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnyua_2014_3_13
36. Ковалинська І. В. Невербальна комунікація. К.: Вид-во «Освіта України», 2014. 289 с.
37. Козаков В. М. Державно-громадянська комунікація: шлях від кризи до взаємодії: монографія. К.: Персонал, 2017. 288 с.
38. Коновець О. Ф. Масова комунікація: теорії, моделі, технології: навч. посібник. К.: ЛГУ, 2009. 266 с.
39. Корню Д. Етика засобів масової інформації. К.: К.І.С., 2004. 130 с.
40. Косяк О. М. Моделювання процесів масової комунікації за хронологічним критерієм. *Наукові записки Інституту журналістики*. 2013. Т. 53. С. 114-118. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizh_2013_53_23
41. Косяк О. М. Індивідуальний фактор у потрактуванні масової комунікації. *Українське журналістичознавство*. 2013. Вип. 14. С. 71-74. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uzhz_2013_14_15
42. Косяк О. М. Нове поняття масової комунікації: теоретико-термінологічний аспект. *Virtus Scientific journal. Montreal: CPM "ASF"*. № 32. March, 2019. С. 234-242.
43. Косяк О. М. Проблема змісту теорії масової комунікації як навчальної дисципліни. *Наукові записки [Національного університету "Острозька академія"]*. Сер.: Культура і соціальні комунікації. 2010. Вип. 2. С. 201-209. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaksk_2010_2_26
44. Колтачихіна О. Ю. Становлення поняття "інформація" в кібернетиці та теорії інформації (середина ХХ ст.). *Питання історії науки і техніки*. 2012. № 1. С. 2-7. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pint_2012_1_2
45. Лалл Дж. Мас-медіа, комунікація, культура: глобальний підхід / Дж. Лалл; Пер. з англ. О. Гриценка та ін.; За ред. О. Гриценка та Н. Гончаренко. К.: К.І.С., 2002. 264 с.
46. Мак-Люен М. Галактика Гутенберга: Становлення людини друкованої книги: монографія. К.: Ніка-Центр, 2001. 464 с.
47. Макуха Д. О. Трансформації процесу масової комунікації: інформаційний рівень. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука"*. 2019. № 1(1). С. 55-60. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2019_1\(1\)_13](http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2019_1(1)_13)
48. Маслов А. О. Теорія недосконалої інформації Н.Лукаса і концепція циклу "нових класиків". *Актуальні проблеми економіки*. 2012. № 9. С. 47-54. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2012_9_6
49. Масова комунікація: підруч. / А. З. Москаленко [и др.]. К.: Либідь, 1997. 212 с.
50. Морозова О. О. Визначення масової комунікації як процесу "поширення інформації". *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 18: Економіка і право*. 2016. Вип. 31. С. 102-106. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_018_2016_31_18

51. Нестеряк Ю. В. Міжнародні критерії інформаційної безпеки держави: теоретико-методологічний аналіз. *Публічне управління: теорія та практика*. 2014. Вип. 1. С. 62-67. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pubupr_2014_1_11
52. Нікітенко В. О. Методологія аналізу інформаційно-комунікативного процесу як теоретичної засади розвитку інформаційного суспільства. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2017. Вип. 71. С. 68-75. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpvgvzdia_2017_71_10
53. Петрушкевич М. Підходи до розуміння масової комунікації. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філософські науки*. 2013. № 11. С. 101-107. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvvnufn_2013_11_20
54. Піпченко Н. Європейські комунікації: навч. посібник. К.: ВАДЕКс, 2021. 136 с. URL: <https://surl.li/rufzmq>
55. Погасій Л. П. Специфіка інформаційної картини світу, генерованої засобами масової комунікації. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 7: Релігієзнавство. Культурологія. Філософія*. 2017. Вип. 37. С. 117-123. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_7_2017_37_18
56. Поперечнюк В. М. Визначення інформації та знань як категорії інтелектуалізації суспільства: теоретико-правовий аналіз. *Інформація і право*. 2015. № 1. С. 27-37. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Infpr_2015_1_5
57. Про інформацію. Закон України від 2 жовтня 1992 року № 2657-ХІІ. *Законодавство України*. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=2&nreg=2657-12>
58. Пруднікова О. В. Діалектика масової комунікації та інформаційної культури в сучасному суспільстві. *Філософія науки: традиції та інновації*. 2015. № 1. С. 48-57. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FilosNauk_2015_1_8
59. Пруднікова О. В. Масова комунікація як підґрунтя розвитку інформаційної культури. *Вісник Національного університету "Юридична академія України імені Ярослава Мудрого". Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія*. 2014. № 1. С. 53-61. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnyua_2014_1_9
60. Публічна комунікація: навч. посібник / за заг. ред. В. І. Шарого. Черкаси: вид. Чабаненко Ю. А., 2020. 330 с.
61. Салата Г. В., Бачинська Н. А. Культура і комунікація: як культура впливає на сприйняття інформації. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2019. № 3. С. 80-87. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2019_3_12
62. Сиченко В. В., Рибкіна С. О., Соколова Е. Т. Трансформації публічних комунікацій в умовах розвитку соціокультурного середовища. URL: <https://periodicals.karazin.ua/db/article/view/24189>
63. Січкаренко Г. Масові комунікації: проблеми міждисциплінарного підходу у вищій освіті. *Соціум. Документ. Комунікація. Серія: Історичні науки*. 2021. Вип. 11. С. 368-385. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/colscart_2021_11_18
64. Сопілко І. М. Нормативно-правове закріплення визначення інформації: організаційно-правові питання теорії та практики. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2010. № 4. С. 60-63. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npnau_2010_4_14
65. Субіна Т. В. Теоретичні підходи до визначення змісту поняття інформація як елементу інформаційного суспільства. *Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика)*. 2017. Вип. 2-3. С. 147-152. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/muvnudp_2017_2-3_33
66. Суська О. О. Діяльнісні основи суб'єктності в масовій комунікації. *Наукові студії із соціальної та політичної психології*. 2011. Вип. 27. С. 208-215. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nsspp_2011_27_25
67. Федотова Н. Стирання табу як ознака трансформації масової організованої комунікації. *Образ*. 2017. Вип. 4. С. 62-66. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/obraz_2017_4_9
68. Фурманкевич Н. М. Теорія масової комунікації: гендерний аспект. *Молодий вчений*. 2015. № 11(1). С. 156-159. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_11\(1\)_36](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_11(1)_36)

69. Шумило О. В. Особливості глобалізації масових комунікацій у постіндустріальному світі. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2014. Вип. 118(1). С. 70-75. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmv_2014_118\(1\)_9](http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmv_2014_118(1)_9)
70. Якубовська М. Г., Масі Н. І. Еволюція соціальних комунікацій: становлення нової культурної реальності. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2019. № 2. С. 130-136. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2019_2_18
71. Яруліна Н. Теоретичні підходи до визначення понять "інформаційний простір", "інформаційне середовище", "інформаційно-комунікативне середовище». *Актуальні проблеми державного управління*. 2019. Вип. 2. С. 26-31. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdyo_2019_2_6

Інформаційні ресурси

1. <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського
2. <http://www.nbuv.gov.ua/portal/libukr.html> – каталог національних бібліотек та інформаційних центрів України
3. <http://www.nbuv.gov.ua/portal/libweb.html> – каталог національних бібліотек країн світу
4. <http://www.nbuv.gov.ua/portal/books.html> – каталог електронних бібліотек України
5. <http://www.friends-forum.com/forum/printthread.php?t=5838&pp=30> – енциклопедії та словники
6. <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/> – електронні наукові видання НБУ ім.В.І.Вернадського
7. <https://www.deepl.com/uk/translator> - Deepl (перекладач)